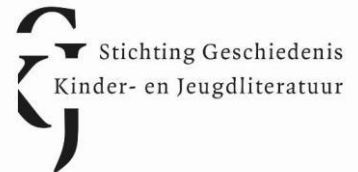


SGKJ-Nieuwsbrief 51

24 mei 2023



Nieuws uit het SGKJ-bestuur

Op 10 maart vond een excursie plaats naar het Nationaal Onderwijsmuseum in Dordrecht. In het museum werden de SGKJ-vrienden ontvangen door conservator Jacques Dane, die een boeiende lezing hield als toelichting op de tentoonstelling [boom roos vis, over leren lezen en leesplezier](#). Ruim een maand later, op 21 april, ontmoetten ongeveer veertig SGKJ-vrienden elkaar tijdens de voorjaarsstudiedag in de Universiteitsbibliotheek Utrecht (UBU). Rond het thema 'Tweelingen en andere duo's in oude kinderboeken' hielden verschillende sprekers die dag een lezing over meer en minder bekende tweetallen uit kinderboeken. Zo passeerden onder meer duo's als Saskia en Jeroen, Bulletje en Boonestaak, en De olijke tweeling de revue. Gastheer Marco van Egmond, conservator van de UBU, liet ons verder kennismaken met een groot aantal oude kinderboeken uit de collectie van de UBU. Ook was er de mogelijkheid om in de pauze een veelheid aan schitterende boeken te bekijken. In een bijdrage voor de rubriek 'collecties' van ons tijdschrift SGKJ-Berichten zal Marco van Egmond de collectie nader toelichten. De overige sprekers hebben toegezegd hun lezing te bewerken tot een artikel in SGKJ-Berichten.

De studiedag in Utrecht werd feestelijk afgesloten met de uitreiking van de Hieronymus van Alphen Prijs 2023 aan Jacques Dane, hoofd onderzoek en conservator van het [Nationaal Onderwijsmuseum](#). Het [juryrapport](#) is op onze website te vinden.

Intussen is het bestuur bezig met de voorbereiding van de activiteiten voor het komende najaar. Nog niet alles staat vast, maar we kunnen al wel melden dat de najaarsstudiedag op 10 november 2023 in de Universiteitsbibliotheek Leiden plaatsvindt. Het thema van deze dag is koloniale jeugdliteratuur. Verschillende sprekers hebben inmiddels toegezegd een lezing rond dit thema te verzorgen. Daarbij zullen oude jeugdboeken worden besproken die betrekking hebben op uiteenlopende koloniale gebieden.

In de vorige Nieuwsbrief hebt u kunnen lezen over de enquête, waarmee het bestuur de ideeën van de SGKJ-vrienden over de activiteiten van onze stichting wilde inventariseren. Inmiddels zijn de resultaten van deze enquête bekend. Ze zullen in de komende bestuursvergadering worden besproken. In de volgende Nieuwsbrief hoort u er meer over. Graag wil het bestuur nu alvast een ieder die de enquête heeft ingevuld danken voor de medewerking.

Rest mij twee SGKJ-vrienden van harte te feliciteren met hun koninklijke onderscheiding. Op 26 april j.l zijn Ger Tielen en Frits Roest beiden benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Verderop in deze Nieuwsbrief kunt u meer hierover lezen.

Janneke van der Veer,
voorzitter SGKJ

Hieronymus van Alphenprijs 2023



Op 21 april is op de studiedag van de SGKJ in Utrecht de Hieronymus van Alphenprijs 2023 uitgereikt aan Jacques Dane, hoofd onderzoek en conservator van het Nationaal Onderwijsmuseum in Dordrecht. Het volledige juryrapport staat op de [website](#) van de stichting. We feliciteren Jacques graag met deze welverdiende onderscheiding!



Blogs op de SGKJ-website

Er zijn inmiddels weer diverse blogs gepubliceerd op de SGKJ-website.

Irene Annegarn schreef over het [Schooltje van Dik Trom](#) dat het 10-jarig bestaan viert.

Jeannette Kok deed onderzoek naar een uitgave uit 1828 die 12 drukken haalde: [Niets is nul, een tijdcapsule?](#)

Lineke de Vries schreef blogs over [De Kikako](#) van Hans Andreus uit 1958, en over de Witte Raven: [Betekenisvol lezen!](#)

Heleen Homma gaf een beeld van de [excursie](#) op 10 maart naar het Onderwijsmuseum in Dordrecht.

En Toin Duijx schreef over het beroemde boek van Erich Kästner: [Conferentie der dieren](#), een boek uit 1949 dat helaas heel actueel is.

Van Walter Gerritsen van der Hoop is de blog over [De kinderboeken van Van Nelle](#).

En de nieuwste blog is geschreven door Toin Duijx: [Tweelingen in kinderboeken van Erich Kästner](#)

Nieuws van de Koning / Lintjesregen

Twee SGKJ-vrienden zijn dit jaar geridderd: Ger Tielen en Frits Roest.

Ger Tielen is ridder in de Orde van Oranje-Nassau geworden. We kennen hem als voorzitter van de Karl May Vereniging en samen met Frits Roest organisator van een symposium in

2012 in de Koninklijke Bibliotheek in het kader van het honderdste sterfjaar van Karl May. In 2017 werd hij bestuurslid bij Stichting 't Oude Kinderboek (StOK) in Lochem, waarbij hij aandacht voor de museale functie vraagt. Hij is een actief netwerker binnen de stichting en onderhoudt contacten met gemeente, provincie en diverse organisaties ten behoeve van de stichting. Daarnaast is Ger Tielen op nog vele andere gebieden actief, met name voor de belangen van ouderen.



Frits Roest, de onvermoeibare zoeker naar informatie over minder bekende jeugdboeken en avonturenromans werd Ridder in de Orde van Oranje-Nassau vanwege zijn verdiensten op het terrein van cultureel erfgoed, waaronder zijn werk als voorzitter en redacteur voor de Karl May Vereniging, als archivaris van het Jules Verne Genootschap en zijn werk aan bibliografieën die met zeer veel speurwerk en geduld zijn gemaakt, zoals *Karl May in de lage landen*, *De Nederlandstalige uitgaven van Hector Malot* en *Vergeten avontuur*. In 2008 was hij betrokken bij een schenking van een grote collectie Karl-May boeken aan de Koninklijke Bibliotheek: de collectie van Joan Oosterbaan. Ook was hij medeverantwoordelijk voor de organisatie van het Karl May Symposium in de Koninklijke Bibliotheek in 2012. Zijn naslagwerken

worden gebruikt door verzamelaars, onderzoekers, antiquariaten en bibliotheken.

Op de [website van de Karl May Vereniging](#) staan foto's en clips met de toespraken van de burgemeesters over Frits Roest en Ger Tielen.

IBBY maakte bekend dat **Thé Tjong-Khing** als illustrator wordt voorgedragen voor de [Hans Christian Andersen Awards 2024](#), in de categorie auteurs is dat Edward van de Vendel. De H.C. Andersen Award is de hoogste internationale onderscheiding in de kinder- en jeugdliteratuur. In 1988, in 2008 en in 2018 werd Thé Tjong-Khing ook al voorgedragen. Drie maal is scheepsrecht, maar bij de vierde keer zou het dan toch moeten lukken. Deze prestigieuze internationale prijs is eerder door twee Nederlanders gewonnen: door Annie M.G. Schmidt in 1988 en door Max Velthuis in 2004.



Schrijver en tv-maker **Ries Moonen** is overleden. Hij werd 87 jaar. Moonen maakte deel uit van het Schrijverscollectief en schreef vanaf 1972 onder meer voor tv-programma's als *De Stratemakeropzeeshow*, *J.J. de Bom voorheen De Kindervriend*, *Het Klokhuis* en *Sesamstraat*. In het Schrijverscollectief zaten Willem Wilmink, Hans Dorrestijn, Karel Eykman, Fetze Pijlman, Ries Moonen en Jan Riem. Het Schrijverscollectief leverde een onmiskenbare bijdrage aan het volwassen maken van de jeugdtelevisie in Nederland. In een speciaal nummer van [Bzzlletin](#) (no. 178, jrg. 20, september 1990) wordt een beeld gegeven van deze bijzondere groep auteurs en illustratoren, die ook diverse kinderboeken maakten.

De [Koninklijke Bibliotheek](#) bestaat dit jaar 225 jaar en dat wordt gevierd. Op 8 november 1798 werd de KB officieel opgericht en tot 8 november dit jaar worden mooie verhalen over de collectie gedeeld op filmpjes. Sinds de oprichting in 1798 wordt geprobeerd zoveel mogelijk te verzamelen van wat in of over Nederland is geschreven. Zoals onze SGKJ-Vrienden wel weten, ontbreekt er nog wel een en ander aan oudere kinderboeken. Schenking van dergelijke zeldzame boeken kunnen we dan ook van harte aanbevelen.



De KB aan het Lange Voorhout in 1925 en het huidige KB gebouw aan de Prins Willem-Alexanderhof in Den Haag.

Diverse onderwerpen in kinderboeken

In de collectie kinderboeken van Frits Booij bevinden zich bijzondere boeken uitgegeven door G. Theod. Bom. Zo zijn er rond 1850 diverse abc-boeken verschenen. Verschillend in stijl zoals hieronder is te zien bij de letter A.

De eerste is het *A B boek met 26 gekleurde plaatjes* (ca. 1852); de tweede het *A B prentgeschenk voor lieve kinderen* (1849); de derde het *Nieuw A B C met plaatjes* (ca. 1852) en de vierde is *Nieuw prentenboekje voor lieve kinderen* (ca. 1856).

Een van de boekjes is in 1849 te dateren via een advertentie in het *Algemeen Handelsblad* van 10-9-1849, de andere drie staan geen van alle in Brinkman of Delpher. Ze zijn gedateerd aan de hand van titels in fondslijsten achterin de boekjes. De illustraties zijn gravures, met de hand of met behulp van sjablonen ingekleurd.

Bij twee abc-boeken: het *A B prentgeschenk voor lieve kinderen* (no.2) en het *Nieuw ABC met plaatjes* (no. 3) is in één van de gravures de naam Fuchs gedrukt.

Deze abc-boeken zijn (nog) niet digitaal beschikbaar. In het CBK is bij het *Nieuw prentenboekje voor lieve kinderen* wel een digitale versie aangegeven, maar dat klopt alleen voor de titel en de letter A. De rest komt uit een ander boek. Zie de rubriek 'Vrienden helpen vrienden'.



1



2



3



4

Branden in kinderboeken

Naar aanleiding van een uitgebreid artikel in *De Boekenwereld* (jrg 38, no. 4, p. 62-73) over brand in Amsterdam tijdens de Gouden Eeuw, is het natuurlijk aardig om eens te kijken naar dergelijke uitgaven voor de jeugd. Uiteraard allemaal in latere tijden uitgegeven. Een van de mooiste is wel [Dappere kerels](#) door E. Heimans (Becht, 3^e dr. 1901). In een zwoele juninacht gaat het mis; brand! Max en Jo gaan er naar toe en zien hoe de spuit door twintig mannen wordt voortgetrokken. Helaas is er niet veel te redden, slechts een klein straaltje water kan de ingestorte woningen nog even nathouden. Oom vertelt hoe dat elders beter is geregeld: in Londen komt na een paar minuten een stoomspuit getrokken door paarden op de plek des onheils aan, voorafgegaan door brandmeesters te paard. Een dubbele middenplaat geeft een overzicht van het drama. Dappere spuitgasten klimmen naar boven en komen 'beladen met bedwelmde kinderen' weer naar beneden. Dankzij een trouwe hond wordt een meisje door een brandweerman gered, en die hond haalt dan ook nog een kat uit het brandende huis! De kleurenlitho's zijn gedrukt bij L. van Leer & Cie in Amsterdam. Maar wie de kwalitatief prachtige illustraties heeft gemaakt is onbekend.

Bij dit boek komt de vraag op waarom de Nederlandse auteur E. Heimans (1861-1914) een brand in Londen beschrijft. Zijn de kleurenplaten mogelijk afkomstig uit een Engels prentenboek? En ja, googelen op "picture book firebrigade london nineteenth century" levert een bekende afbeelding op van een poster en een puzzel met de titel *Off to the Fire!* De British Library geeft extra informatie na zoeken op deze titel: het boek is 'illustrated in colours' en de naam van de auteur is William Luff (1850-1935). Wat over Luff te vinden is geeft aan dat hij schreef, niet dat hij illustraties maakte. De illustrator blijft dus jammer genoeg onbekend. Als uitgever staat aangegeven: 'London; Holland [printed] : S. W. Partridge & Co, [1891].' 'Holland [printed] betekent hoogstwaarschijnlijk dat Van Leer & Cie ook de platen voor de Engelse uitgave drukte. De Engelse editie verscheen in 1891 en de Nederlandse in 1892.

Off to the fire! is alleen aanwezig bij de British Library, er is momenteel geen digitale versie te vinden. Het kleurverschil bij onderstaande afbeeldingen heeft te maken met de herkomst

van de beelden: het Nederlandse boek staat op Het Geheugen van Nederland, en de Engelse afbeelding is een poster van een commerciële verkoper.



Boerenleven

Voor wie ook niet meer weet hoe we uit de stikstofcrisis moeten komen, en hoe landbouw en veeteelt moeten veranderen, kijk eens bij de 650 prentenboeken op Het Geheugen van Nederland hoe het vroeger ging. Bij het thema '[Dieren op de boerderij](#)' is [Het boerenleven](#) aan te bevelen, evenals [De boerderij](#) van Jan Schenkman, waarvan ook een editie met beweegbare afbeeldingen te zien is als [topstuk](#) van de Koninklijke Bibliotheek.



Internet

Op de website van Historiek staat een verhaal over [Hans Brinker](#), de knaap die het symbool werd van de eeuwigdurende strijd van Nederland tegen het water. In de Koninklijke Bibliotheek is een bijzondere collectie



[Amerikaanse kinderboeken over Nederland](#) aanwezig, een schenking van Hendrik Edelman. Daarin bevinden zich vele edities van het verhaal over *Hans Brinker or The silver skates*. Zie ook de blog op de SGKJ-website over [Hans Brinker en de Held van Haarlem](#).

En nog een bijdrage op *Historiek*, over [Tom Poes](#); er wordt een nieuwe uitgave van de klassieker uit 1941, *Tom Poes en de watergeest*, op de markt gebracht. De directeur van de

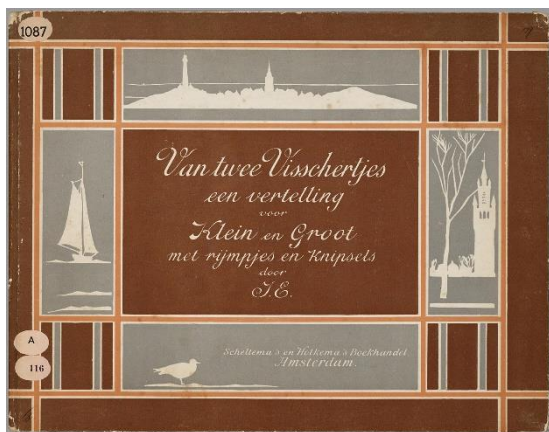
Toonder Compagnie, Willem Feltkamp, staat stil bij de geschiedenis en het succes van de strip.

Ook op de website van *Historiek* een artikel met een aantal afbeeldingen van centsprenten met daarop de [Trap des ouderdoms](#).



Een interessant artikel over [De kunst van het papierknippen](#), de geschiedenis en ontwikkeling van de papierknipkunst, is ook op *Historiek* te vinden. Dit naar aanleiding van het verschijnen van *Het scherp van de snede : Vier eeuwen papierknipkunst in Nederland* door Jan Peter Verhave. (Waanders, 2023). Bij de

kinderboeken kennen we ook een mooi voorbeeld van papierknipkunst: [Van twee visschertjes](#), een vertelling voor klein en groot : met rijmpjes en knipsels door J.E., dat is Jacqueline Enderlein (Scheltema's en Holkema's boekhandel, 1913).



Op de website van [Oneindig Noord-Holland](#) een artikel over sprookjesvanger [Gerit Jacob Boekenooogen](#) (1868-1930). Hij besloot in 1893 en 1894 een oproep te plaatsen in verschillende kranten. Als verzamelaar van oude volksverhalen vroeg hij of mensen hun lokale sprookjes en sagen naar hem wilde opsturen. Een paar spannende volksverhalen spelen zich af in de ijskoude winter, waar twee schaatsers de duivel ontmoeten op het ijs.



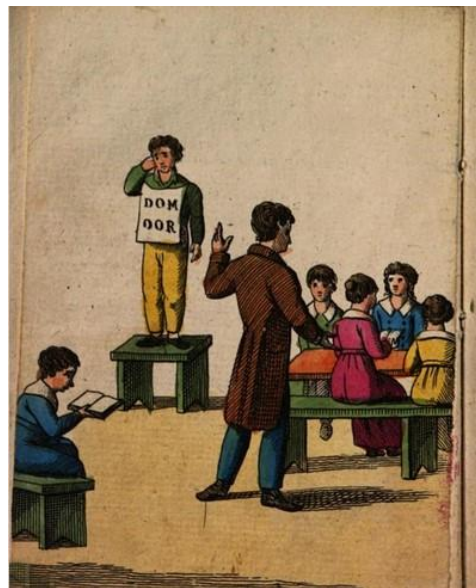
Raadsel



Naar aanleiding van het stukje over *Straffen op school* met de roe en de plak in het vorige nummer van de *SGKJ-Nieuwsbrief* zochten we verder en vonden nog enkele verbeeldingen van wat we nu zien als kindermishandeling.

Hiernaast een detail uit een centsprent, verschenen tussen 1814 en 1819: *Kinder-deugden en gebreken Ziet ge in deze printjes spreken.*

Rechts een afbeelding uit een *Prenteboekje voor kinderen*, uitgegeven bij de Erve H.M. Houtgraaf, [184-?]



Dan nu een raadsel voor u:

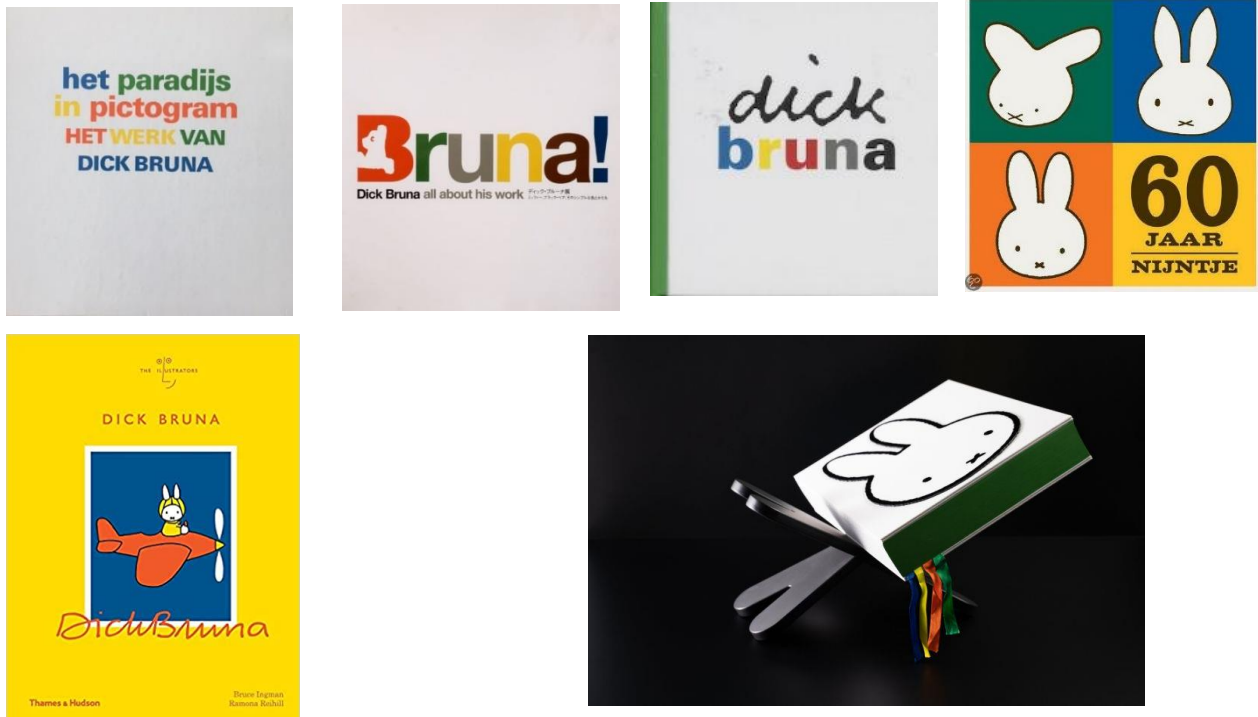
Op de afbeelding hierboven staan twee kinderen te kijk: de ene met ezelsoren en een bord met DOMOOR erop, en de andere met een bord met het woord LUIAARD.

In welk boek staan deze kinderen afgebeeld? En kent u nog meer van deze taferelen?

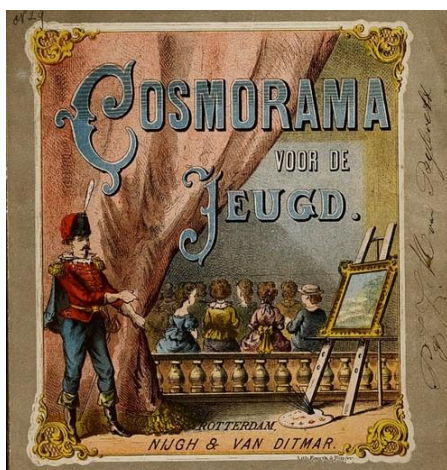
Bijzondere uitgaven

Nijntje van Dick Bruna is wereldberoemd geworden, en dat blijkt onder meer door publicaties over dit wondere konijn en zijn maker. Hieronder enkele van de meer uitgebreide studies.

Het paradijs in pictogram : het werk van Dick Bruna, samengesteld door Kees Nieuwenhuijzen en Ella Reitsma (130 p., 1989); *Dick Bruna : all about his work*, een catalogus van de gelijknamige tentoonstelling gehouden in verschillende steden in Japan (223 p., 2003); *Dick Bruna* onder redactie van Joke Linders (550 p., 2006); *60 jaar Nijntje* met tekst van Joukje Akveld en Karin van Zwieten (72 p., 2015); *Dick Bruna : the illustrators* door Bruce Ingman en Ramona Reihill (111 p., 2020)



De nieuwste uitgave over Nijntje voor op de koffietafel kost € 2995,- *nijntje xxl miffy* is een bijzondere kunstuitgave van 600 pagina's bedoeld als een ode aan Dick Bruna als visionair kunstenaar. [Uitgeverij Komma](#) laat weten: 'In *nijntje xxl miffy* ligt de focus op Dick Bruna als baanbrekend illustrator. Bruna's werk is bedrieglijk simpel. De herkenbare, ogenschijnlijk kinderlijke vormen en kleuren zijn in werkelijkheid zeer weldoordacht. Juist de verregaande stilering en vereenvoudiging geven Bruna's illustraties hun krachtige uitwerking, op jong en oud.'



Verrassingen

Cosmorama

Bij speurtochten in het CBK en het bekijken van gedigitaliseerde oude kinderboeken is er soms ineens een bijzonder boek te vinden. Bij [Cosmorama voor de jeugd](#) is dat voor uw redacteur het geval. De ondertitel luidt: 'een herinnering aan de Rotterdamsche kermis'. (Nijgh & Van Ditmar, 2^e druk, 1876)

Het boek bevat 6 bladen met platen, en 31 losse plaatjes, die in de bladen gestoken kunnen worden. De beschrijving heeft het genre 'insteekboeken' gekregen.

De beschrijving in het *Nieuwsblad voor den boekhandel* van 29-10-1875 beschrijft de uitgave als volgt:

Cosmorama voor de Jeugd, Een allerlieft Prentenboek, bestaande uit 6 groote platen: Tentoonstelling van Schilderijen, Paardenspel, Kiosk, Poppenkast, Theater en Koorddansers, met een groot aantal inschuivende en steeds varieerende plaatjes. Prijs f 1.20, verk. f 1.50.

Het *Algemeen Handelsblad* van 02-12-1875 biedt het aan als:

COSMORAMA voor de jeugd, met fraaie platen en eene menigte kleine figuren, om verschillende veranderingen daarin aan te brengen. Een zeer onderhoudend Speel- en Leesboek. Prijs f 1.50.

De verkoop van deze toch heel aardige uitgave loopt vermoedelijk niet goed, want in de *Algemeene visscherij-courant* van 15-10-1876 heeft uitgever Nijgh & Van Ditmar de prijs al met een derde verlaagd!

COSMORAMA VOOR DE JEUGD.

Een allerlieft Prentenboek, bestaande uit 6 groote platen: Tentoonstelling van Schilderijen, Paardenspel, Kiosk, Poppenkast, Theater en Koorddansers, met een groot aantal inschuivende en steeds varieerende plaatjes. Prijs f 1.—.

In 1877 is de teloorgang onafwendbaar: bij D. Bolle in Rotterdam is het boek te koop samen met een boek van J.J. Cremer, voor 98 cent...

Dit boek bevat inschuifbare afbeeldingen van vijf verschillende koorddansers, zes van Jan Klaassen in de poppenkast, zes afbeeldingen in een kiosk, vier van een paardenspel, vijf van taferelen in een theater, en vijf van een tentoonstelling van schilderijen. Mogelijk is het exemplaar in de collectie van de Koninklijke Bibliotheek niet helemaal compleet. Maar verrassend is de uitgave zeker!

Hendrik Groothuis

[*Hendrik Groothuis, of De rampspoedige gevolgen van speelzucht en losbandigheid*](#) is 'een verhaal voor kinderen der mannelijke sekse van acht tot twaalf jaren'. (M.H. Helmig, 1825).

Lang voor de afschaffing van de slavernij in 1863 werd dit verhaal over een tot slaaf gemaakte persoon uitgegeven. In de titel van het boek is dit onderwerp niet terug te vinden; een verzamelaar maakte me er op attent. Het is te beschouwen als een anti-slavernij-verhaal, want slavernij wordt duidelijk veroordeeld. Een predikant zegt: "is dan een moor niet even zoowel een mensch van God geschapen als gij en ik? en ofschoon de kleur van zijn vel van de onze onderscheiden en zwart is, draagt hij misschien eene blankere ziel in zijn binnenste, dan menig een onzer blankere medemenschen. Wij mogen niemand onzer natuurgenooten, hij zij dan ook Jood of Heiden, beminnaar der deugd of een najager van de

HENDRIK GROOTHUIS
OF
DE RAMPSPOEDIGE GEVOLGEN
VAN
SPEELZUCHT EN LOSBANDIGHEID.
EEN VERHAAL VOOR KINDEREN DER MANNELIJKE SEKSE
VAN ACHT TOT TWAALF JAREN.
MET PLATEN.



„Mijn broeder! o mijn broeder!” bl. 14.
Te AMSTERDAM, bij
M. H. HELMIG
M D C C C X X V.

ondeugd, hulpeloos laten liggen...". De predikant noemt de slavenhalers 'onmenschen' en 'schandvlekken der aarde'.

Vrienden helpen vrienden

Jessica Polak is bezig met een bescheiden onderzoek (met uitzicht op publicatie) naar boekhandel Joachimsthal na WO II, in het bijzonder de periode jaren '70 t/m '90 toen de winkel gevestigd was op het Europaplein in Amsterdam.

In haar herinneringen speelt de (grote en gezellige) kinderafdeling van Joachimsthal een grote rol. Ze denkt dat het in die tijd iets bijzonders was dat een algemene boekhandel zo'n uitgebreide kinderhoek had, maar weet dat niet zeker. Ze wil graag weten of er onderzoek is gedaan naar hoe 'normaal' het was voor algemene boekhandels (in de tweede helft van de 20ste eeuw) om een kinderafdeling te hebben en als ze die hadden, hoe die kinderhoekjes ingericht waren.

Jessica hoort graag uw persoonlijke herinneringen aan deze plekken! Informatie graag naar jessica.polak1@gmail.com en naar de redactie.

Bert Holsteijn zoekt een (kinder)boek waarin een Tity of Titi een (hoofd?)rol speelt. Mogelijk werd het in de periode rond 1935-1941 in Noord-Groningen gelezen of voorgelezen. Informatie graag naar de redactie en naar bertholsteijn@gmail.com.

In een exemplaar met de titel [Nieuw prentenboek voor lieve kinderen](#) aanwezig in de collectie van de KB zijn - behalve de letter A van adelaar- alle andere afbeeldingen afkomstig uit een onbekend prentenboek. Wie herkent de afbeeldingen die onterecht in dit abc-boek terecht zijn gekomen? Zie hier twee voorbeelden.

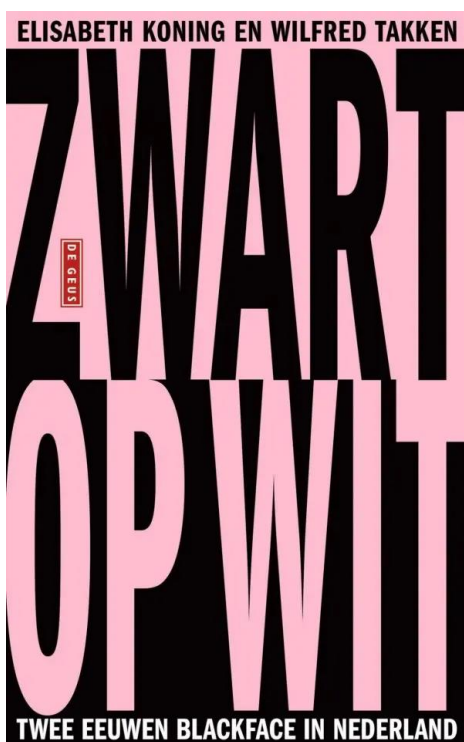




In de collectie van Frits Booy is een complete uitgave van het *Nieuw prentenboek voor lieve kinderen* aanwezig, het is een abc-boek met de A van adelaar, de B van beed'laar, de C van Cornelis, de D van Daantje enzovoort. De uitgever is G. Theod. Bom, het jaar ca. 1856.

Vakliteratuur

In: *De Boekenwereld* (jrg. 38, nr. 4, 2022) het tweede deel van een artikel van Marieke van Delft: 'Hoe 66 gedichtjes voor kinderen een bedrijf 125 jaar overeind hielden.' Een bewerking van het SGKJ-Nieuwjaarsgeschenk 2022 over Van Alphen en het drukkersgeslacht Van Terveen.



Zwart op wit : Twee eeuwen blackface in Nederland / Elisabeth Koning en Wilfred Takken. De Geus. 2023. – 440 p. ; ill., 22 cm. – ISBN 9789044546101 ; € 25,00.

In 2018 publiceerde historica Elisabeth Koning een artikel in het *Tijdschrift voor Geschiedenis* met de titel [Zwarte Piet en de blackfacetraditie](#). Het blad kopte: 'Nederlandse Zwarte Piet' heeft Amerikaanse wortels, nieuw onderzoek toont aan dat de Nederlandse Zwarte Piet is gebaseerd op Amerikaanse voorbeelden.' NRC-journalist Wilfred Takken schreef in *NRC Handelsblad* herhaaldelijk over racistische beeldvorming in de media. Het artikel van Elisabeth Koning leverde voor hem de missing link tussen de blackface-traditie van minstrel-groepen en Zwarte Piet, en zo kwam hun samenwerking voor *Zwart op Wit* tot stand. Mitchell Esajas schreef een voorwoord over zijn ervaringen in de anti-Zwarte Piet beweging. Koning en Takken deden

jarenlang bronnenonderzoek in het krantenarchief van Delpher en in de theatercollectie van Allard Pierson/Universiteit van Amsterdam.

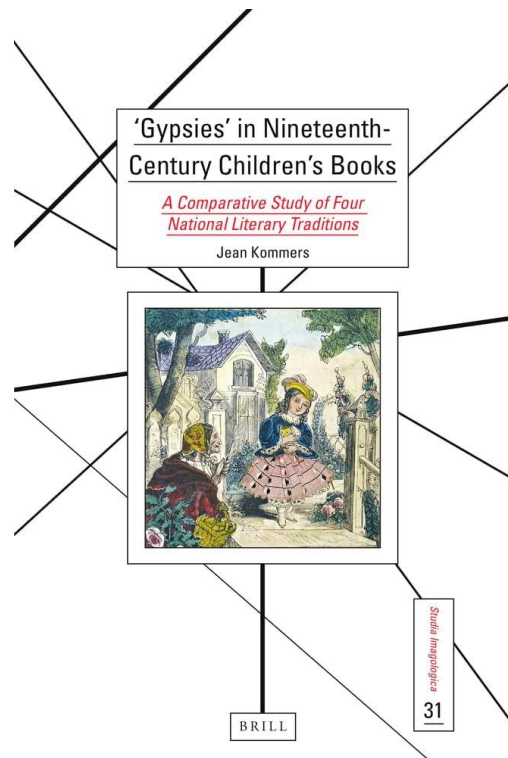
'Zwarte piet is het bekendste voorbeeld van blackface in Nederland, maar zeker niet het enige. Sinds de negentiende eeuw hebben honderden witte artiesten zich geschminkt om Zwarte mensen te spelen. Deze traditie loopt van de minstrel shows via de revue en het

toneel naar hedendaagse sketchshows op televisie. De nauwelijks onderzochte Nederlandse blackface-traditie, geboren in koloniale tijden, heeft bijgedragen aan een stereotiep beeld van Zwarte mensen en daarmee aan racisme.’ (achterflap boek)
 Hoofdstukken zijn onder meer gewijd aan de opkomst en ondergang van de knecht van Sinterklaas, Oom Tom en Sjors en Sjimmië.

‘Gypsies’ in Nineteenth-Century Children’s Books. A Comparative Study of Four National Literary Traditions / Jean Kommers ; with an Introductory Essay by María Sierra (Universidad de Sevilla). (Studia Imagologica Vol. 31) - Leiden/Boston, Brill, 2022. 350 p. ; € 140,61.

Informatie van de uitgever :

‘This literary analysis of the representation of ‘Gypsies’ in juvenile literature is unique in its comparative scope, as well as in the special attention to rare pre-1850 narratives, the period in which juvenile literature developed as a specific genre. Most studies on the subject are about one national literary tradition or confined to a limited period. In this study Dutch, English, French and German texts are analysed and discussed with reference to main academic publications on the subject. Emphasis is on the rich variation in narrative presentations, rather than on an inventory of images or prejudices. An important topic is the fundamental difference between early English and German narratives. Important because of the wide dissemination of German stories.



In het najaarsnummer van de *SGKJ-Berichten* wordt een artikel geplaatst van Jean Kommers over zijn onderzoek. In 1993 verscheen al een boek van Jean Kommers over dit onderwerp: *Kinderroof of zigeunerroof? : zigeuners in kinderboeken*, in opdracht van *Vereniging Lau Mazirel* in Amsterdam. Het was een inventarisatie en analyse van een groot aantal Nederlandse jeugdboeken en artikelen in jeugdtijdschriften waarin een foutief beeld wordt gegeven van het leven van Roma. Zijn nieuwe boek is een weergave van de behandeling van ‘zigeuners’ in de jeugdliteratuur uit meerdere landen. Jean Kommers denkt erover ook een boek voor een breder publiek over het onderwerp te schrijven.

Het n-woord : de geschiedenis van een beladen begrip /

Ewoud Sanders. Prometheus, eind mei 2023. Paperback, 192 p. - ISBN: 9789044653403; € 20,-.

Ewoud Sanders onderzocht in oude kranten, naslagwerken en woordenboeken hoe deze woorden werden gebruikt. 'Aan het eind van de achttiende eeuw stelde een woordenboek dat 'negers' beestachtig, ongodsdienstig, onredelijk, ontrouw, schaamteloos, woest en wreed zijn. Stamden zij, 'gelijk wij', wel af van de eerste mens? Halverwege de negentiende eeuw meldde een veelgebruikt naslagwerk dat 'negers' niet kunnen niezen. De geschiedenis van het n-woord toont op pijnlijke wijze de witte superioriteitswaan. Die leidde er onder meer toe dat zwarte mensen in 1900 in een Haagse dierentuin werden tentoongesteld. En in 1928 op een Nijverheidsbeurs in Rotterdam. In onze taal leverde die superioriteitswaan woorden op als negeren (ik neger, jij negert) voor 'hard en onbarmhartig behandelen'. En negerzweet voor 'koffie'. In woord en beeld brengt taalhistoricus Ewoud Sanders deze beladen geschiedenis in kaart.' (uitgeversinformatie)

Carl Haarnack, [Buku-Bibliotheca Surinamica](#) oordeelt: 'Sanders plaatst het begrip "neger" in historisch perspectief. Een broodnodige studie in deze tijden van polarisatie.'



De Reynaert : leven met een middeleeuws meesterwerk /

Frits van Oostrom. Prometheus, mei 2023. 592 p. - ISBN 9789044642674 ; € 35,-.

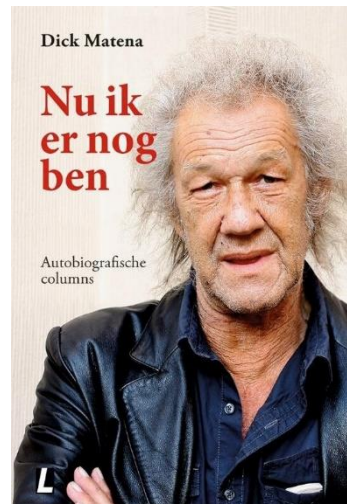
'Van den vos Reynaerde geldt als hét meesterwerk van onze middeleeuwse letterkunde, en misschien wel van de hele Nederlandse literatuur. Wat is het geheim van deze klassieker, die in elke tijd ook leest als een moderne roman, en die zoveel heeft betekend voor zovelen?

Met de eruditie van de kenner en het enthousiasme van de liefhebber besloot Frits van Oostrom om een boek te wijden aan de Reynaert, met het doel te laten zien wat deze tekst zo uniek maakt voor al die generaties lezers en onderzoekers die – soms op het obsessieve af – met de Reynaert hebben geleefd. En uiteindelijk gaat het ook over

Van Oostroms eigen levenslange omgang met onze beroemdste middeleeuwer: een vos. De Reynaert. Leven met een middeleeuws meesterwerk biedt in zijn breedte en diepte een weergaloos panorama van literatuur, geschiedenis en wetenschap.' (uitgeversinformatie). Dat de Reynaert zo lang in de aandacht is gebleven zou ook kunnen liggen aan alle bewerkingen voor de jeugd, meestal sterk verkort en vereenvoudigd, maar de personages waren bekend, zodat men op latere leeftijd makkelijker tot lezen van een meer authentieke versie kwam. (JK)

Nu ik er nog ben : Autobiografische columns van Dick Matena. - Uitgeverij L, mei 2023. - 208 p. – 9789088868542 ; € 22,95

‘In de columns die Dick Matena al jarenlang voor het stripblad Eppo schrijft, neemt hij zelden een blad voor de mond en diept hij sterke verhalen en anekdotes op uit zijn eigen stripverleden en dat van voornamelijk collega’s van hem, maar ook over andere grootheden die zijn pad hebben gekruist. De man viert op 24 april zijn tachtigste verjaardag en Uitgeverij L bundelt nu deze columns in een 208 pagina’s tellend boek waarvan 32 pagina’s in kleur. Die kleurenpagina’s bevatten foto’s uit Matena’s privéarchief.’ (Boekenoverboeken)



‘Dick Matena loopt al tachtig jaar rond op deze aarde, waarvan ruim zestig in de stripwereld. Sinds 2014 schrijft hij columns voor het stripblad Eppo, waarin hij terugkijkt op zijn rijke leven. In geheel eigen stijl, slechts schatplichtig aan zijn oude leermeester Marten Toonder, trakteert hij de lezer op zes decennia aan anekdotes. Over de jaren dat alles kon, toen de strip een massapubliek bediende. Over de vetes en de liefdes, de humor en het drama, de kunstenaars en de charlatans. Over de mensen die hij op zijn creatieve pad tegenkwam: Hans Kresse, Martin Lodewijk en Don Lawrence in het vak, Gerard Reve, Jan Wolkers en Herman Brood daarbuiten. En natuurlijk over het halfvolle dan wel halflege glas, dat hoe dan ook in een oogwenk ad fundum was. Een kleurrijk verteller, die waar nodig ook zaken in zwart-wit scherpstelt. Matena leeft zich uit in zijn meesterlijke columns, voor het eerst gebundeld in Nu ik er nog ben.’ (uitgever)

SGKJ - www.hetoudekinderboek.nl - StichtingGKJ@gmail.com - www.facebook.com/stichtingGKJ/

Deze onregelmatig verschijnende *SGKJ-Nieuwsbrief* is een tussentijdse aanvulling op de *SGKJ-Berichten*. De *Nieuwsbrief* wordt verzorgd door Jeannette Kok en Aernout Borms. Opmerkingen over dit nummer en suggesties voor het komende nummer kunt u sturen naar jeannettekok47@outlook.com

U heeft op een eerder moment aangegeven nieuws vanuit de SGKJ op prijs te stellen. Wilt u zich afmelden voor de Nieuwsbrief, stuur dan een mailtje naar: StichtingGKJ@gmail.com